

Рим Т.Я.

к.ю.н.,

суддя

Господарський суд Львівської області

ПРИВАТНІ ТА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ ДЕРЖАВИ В ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВІДНОСИНАХ БУДІВНИЦТВА

Постановка проблеми. Правові відносини, які виникають у сфері будівництва, є багатовекторними, адже на різних етапах інвестування (від початкового до завершального) охоплюють надзвичайно широкий спектр взаємозв'язків як у приватній, так і в публічно-правовій площині. Така ситуація призводить до того, що часто-густо інвестори (в т. ч. держава в особі повноважних органів), забудовники чи фінансові посередники змушені шукати ефективних способів захисту у разі порушення їхніх прав. Нерідко їхнім опонентом виступає держава, яка здійснює адміністративно-розпорядчі функції у сфері будівництва та містобудування.

Формулювання завдання дослідження. Метою цієї статті є з'ясування засад функціонування держави в інвестиційних відносинах із погляду її адміністративних повноважень у взаємозв'язку із приватно-правовими засадами взаємодії з іншими учасниками процесу інвестування.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Питанням участі держави в цивільних правовідносинах приділяли увагу багато науковців, серед яких потрібно відзначити В.М. Коссака, Н.С. Кузнецову, Я.М. Шевченко, І.В. Спасибо-Фатееву.

Виклад основного матеріалу. Органи публічної влади та їхні посадові та службові особи є суб'єктами владних повноважень і водночас учасниками цивільних відносин. У процесі виконання публічно-управлінських функцій органи публічної влади та їх посадові (службові) особи можуть порушувати

суб'єктивні цивільні права учасників інвестиційної діяльності в будівництві. Згідно з ч. 2 ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування.

Ст. 16 ЦК України з-поміж інших видів виділяє самостійний спосіб захисту, який полягає в можливості оскаржити рішення, дії чи бездіяльність органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Визнання незаконними відповідних рішень, дій чи бездіяльності є способом захисту, котрий припиняє порушення, але це не означає, що він не може поєднуватися з іншими способами захисту. Він може поєднуватися з компенсаційно-відновлювальними способами, а саме відшкодуванням збитків та іншими способами відшкодування майнової шкоди, а також моральної (немайнової) шкоди.

Критерієм визначення статусу державного органу є порядок виникнення і наявність владних повноважень, необхідних для виконання функцій, передбачених законодавством. В інвестиційному процесі будівництва органи держави та місцевого територіального самоврядування можуть брати участь як суб'єкти приватного та публічного права. Останнє пов'язується з наданням дозвільних документів, ухваленням рішень про відведення земельних ділянок, затвердженям складу державних приймальних комісій, містобудівної документації тощо.

Водночас державні органи й органи місцевого самоврядування можуть бути учасниками приватних відносин, зокрема укладати інвестиційні договори як їхня сторона, виступати замовником будівництва, інвестором інвестиційного будівельного проєкту. У таких відносинах державні органи й органи місцевого самоврядування функціонують на основі, властивій цивільному праву, тобто на засадах юридичної рівності з іншими суб'єктами цивільних відносин.

У приватних відносинах органи публічної влади зазнають такої ж відповідальності, як і інші суб'єкти цивільного права. Юридична рівність полягає в тому, що кожна зі сторін приватних відносин має свій комплекс прав та обов'язків і не підпорядковується іншій.

Органам публічної влади властива універсальна правосуб'єктність, адже, крім участі у приватних відносинах, реалізують адміністративно-владні повноваження. У цивільному законодавстві відсутнє визначення дефініції органу державної влади. Поняття державних органів та органів місцевого територіального самоврядування в контексті їх функціональних повноважень міститься в окремих актах законодавства, які встановлюють їх компетенцію та сферу діяльності.

Так, у ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» міститься таке визначення: «орган влади – міністерства та інші органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим, державні органи, що здійснюють регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, ринку цінних паперів, державні органи приватизації, Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення, місцеві органи виконавчої влади» [1].

Правовий статус і компетенція окремих органів державної влади визначаються спеціальними законами. П. 1 ст. 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [2] встановлює, що Кабінет Міністрів України здійснює відповідно до закону управління об'єктами

державної власності, у т. ч. корпоративними правами, делегує в установленому законом порядку окремі повноваження щодо управління зазначеними об'єктами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям і відповідним суб'єктам господарювання.

Таким чином, від імені держави в цивільних і публічних відносинах беруть участь міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади та їхні територіальні представництва, а також інші уповноважені на виконання адміністративно-владних функцій органи. У приватних відносинах перелічені суб'єкти підлягають цивільній відповідальності на загальних підставах з іншими учасниками цивільного обороту.

При здійсненні публічно-владних функцій органи держави та місцевого самоврядування можуть своїми діями, бездіяльністю чи рішеннями порушити суб'єктивні цивільні права учасників інвестиційної діяльності у сфері будівництва. Це пов'язано з належністю до їх компетенції питань надання дозволів, вчинення інших розпорядчих дій у сфері регулювання інвестиційної діяльності в будівництві.

Одне з важливих завдань сьогодення – реформа системи містобудування. Вона полягає в забезпеченні прозорості державних послуг у сфері будівництва, зокрема щодо видачі документів дозвільного характеру. Ухвалено рішення про ліквідацію архітектурно-будівельної інспекції та створення Державної інспекції містобудування (далі – ДІМ). Це пояснюється численними порушеннями органами державно-архітектурної інспекції під час надання документації та введення об'єктів в експлуатацію. Замість названої структури буде створено Державну сервісну службу містобудування, яка виконуватиме функції реєстру, Державне агентство техрегулювання, а також ДІМ, що виконуватиме функції контролю в будівництві.

З цим пов'язана і розробка системи з переведення роботи нових структур в електронний формат. У зв'язку з цим заплановано

відкриття електронного кабінету забудовника і розроблення нового реєстру будівельної діяльності, який буде об'єктоорієнтованим [3].

Це підтверджує тезу про те, що в інвестиційній будівельній сфері мають місце порушення прав учасників інвестиційної діяльності державними органами різного рівня. Найчастіше це питання актуальне стосовно державних структур, які здійснюють безпосередній контроль і надання дозволів для виконання будівельних робіт.

Ці причини стали підставою для затвердження Кабінетом Міністрів України постанови від 13 березня 2020 р. «Про ліквідацію Державної архітектурно-будівельної інспекції та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». Цією постановою функції реалізації державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду в частині надання (отримання, реєстрації), відмови в наданні та анулювання (скасування документів), що дають право на виконання підготовчих і будівельних робіт, прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів передано Державній сервісній службі містобудування України (Держсервісбуд). Держсервісбуд є юридичною особою публічного права [4].

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 р. «Про оптимізацію органів державного архітектурного контролю та нагляду» ДІМ є центральним органом виконавчої влади. Його діяльність спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство розвитку громад і територій, який реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду (крім надання (отримання, реєстрації), відмови у видачі чи анулювання (скасування) документів, що дають право на виконання підготовчих і будівельних робіт, прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів).

ДІМ відповідно до покладених на неї завдань видаватиме обов'язкові до виконання приписи щодо: усунення порушень вимог зако-

нодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів, правил; зупинення підготовчих і будівельних робіт; усунення порушень вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності об'єктами нагляду; заборони за вмотивованим письмовим рішенням експлуатації закінчених будівництвом об'єктів, не прийнятих в експлуатацію, тощо.

ДІМ у межах повноважень, передбачених законом на основі та на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України та наказів міністерств видаватиме накази організаційно-розпорядчого характеру, організує та контролює їх виконання [5].

Таким чином, відповідно до цієї постанови на ДІМ покладаються функції адміністративно-владного характеру. Порушення у процесі діяльності своїх повноважень, установлених чинним законодавством, матиме наслідком визнання таких дій незаконними у разі порушення прав та інтересів учасників інвестування в будівництві.

Статус учасника правовідносин визначається колом його прав та обов'язків. У приватних відносинах правовий статус суб'єкта передбачає можливість бути самостійним суб'єктом відповідальності. Правове становище юридичних осіб, що створюються державою, визначається нормативними актами й розпорядчими документами, на основі яких вони функціонують. Нормативними актами встановлюється компетенція органу державної влади у сфері публічних і приватних відносин. Ними визначається їх правосуб'єктність. Наслідком неправомірної інтервенції (втручання) у сферу приватних відносин учасників інвестиційної діяльності буде виникнення охоронного правовідношення, в рамках якого настає цивільно-правова відповідальність.

Юридичні особи, створені державою, наділяються певними публічно-владними повноваженнями у сфері адміністрування відповідних процесів. Під час здійснення ними

своїх функцій, визначених законодавством і статутними документами, можуть бути порушені охоронювані законом права й інтереси учасників інвестиційної діяльності. У такому разі держава повинна нести відповідальність за рішення, дії чи бездіяльність створених нею юридичних осіб публічного права, до компетенції яких належать правомочності з прийняття актів організаційно-розпорядчого характеру.

Аналогічні засади діяльності застосовні і до органів місцевого самоврядування у разі прийняття ними розпорядчих актів, що порушують права й інтереси учасників інвестиційної діяльності в будівництві. Тим більше, як зазначає голова Держсервісбуду О. Башкіров, органи місцевого самоврядування займатимуться реєстраційними функціями. Одним із пріоритетів у сучасний період є передача повноважень сервісної служби на місця. Об'єднані територіальні громади перебиратимуть реєстраційні функції сервісної служби, яка реєструватиме та видаватиме дозвільні документи. Це робиться для того, щоб на місці існував повний цикл послуг – підтримання містобудівних умов та обмежень до введення об'єкта в експлуатацію. Завдання полягає у здійсненні децентралізації, передання функцій, щоб усі учасники будівельної галузі мали змогу на місці швидко отримати якісні адміністративні послуги. Визначено перелік документів, які забудовник повинен подати до центру надання адмінпослуг, чіткі вимоги, що їх потрібно дотримуватися під час розгляду документів реєстраторові сервісної служби: відсоток забудови, збереження охоронних зон, використання земельної ділянки за цільовим призначенням [6]. Необхідно дотримуватися правил адміністративної юрисдикції у разі виникнення спірних ситуацій.

Крім того, потрібно враховувати баланс приватних і державних інтересів, адже у багатьох випадках держава в особі своїх органів винна у тому, що, реалізуючи свої повноваження у сфері контролю за будівництвом, не припиняє його на початкових етапах інвести-

ційної діяльності, створюючи таким чином ілюзію дозволості дій учасника інвестиційної діяльності.

До прикладу, у провадженні Господарського суду Львівської області перебувала справа № 914/2746/16, в межах якої встановлено, що на замовлення ТОВ «МС Імперіал» було здійснено будівництво дев'ятиповерхового будинку на земельній ділянці, котра не була надана з цією метою органом місцевого самоврядування. Судустановив, що дев'ятиповерховий будинок на вул. Б. Хмельницького – самочинне будівництво [7]. Отже, забудовник зумів звести дев'ятиповерховий будинок, а відповідні контролюючі органи цього не помітили. Реагувати такі органи почали лише після звернення місцевих мешканців.

У цьому ж контексті варто звернути увагу і на ту обставину, що уже згаданою постановою КМУ «Про оптимізацію органів державного архітектурного контролю та нагляду» зупинено дію постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2011 р. № 553 «Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю» [8]. Фактично це означає, що майже пів року у країні неможливо здійснити перевірку будівництв, адже відсутній порядок її проведення [9].

Судам варто за принципом пропорційності брати до уваги і роль держави в порушенні будівельних норм. Сьогодні в українській судовій практиці відсутній аналіз вини держави при видачі та схваленні дефектних документів на землекористування та проекти містобудівних норм і дозволів на будівництво. Судова практика автоматично без додаткових аргументів покладає на індивіда всю вину за дефекти в документах і порушення норм при будівництві [10, с. 65].

Питання ефективності діяльності контролюючих органів державної влади лежить також у площині дотримання державою узятих на себе зобов'язань при приєднанні до Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ),

оцінюючи вжиті конкретною державою в конкретній ситуації заходи стосовно обмеження прав людини, напрацював принцип (поняття) належного урядування.

Це є один із тих принципів, яким керується ЄСПЛ, оцінюючи поведінку держави у відносинах із приватними особами. Зокрема, він передбачає, що, коли йдеться про питання загального інтересу, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога послідовніший спосіб. Зокрема, на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок і сприятимуть юридичній визначеності у цивільних правовідносинах, що зачіпають майнові інтереси. Принцип «належного урядування» зазвичай не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість. Будь-яка інша позиція була б рівнозначною, серед іншого, санкціонуванню неналежного розподілу обмежених державних ресурсів, що саме по собі суперечило б загальним інтересам. З іншого боку, потреба виправити минулу «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, котра покладалася на легітимність добросовісних дій державного органу. Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються. У контексті скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покладати на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку, а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові [11].

Питання відповідальності держави певною мірою окреслені в рішенні Конституційного Суду України від 30 травня 2001 р. у справі № 1-22/2001 за конституційним звер-

ненням ВАТ «Всеукраїнський Акціонерний Банк». У рішенні підкреслювалося, що Конституція України закріпила принцип відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, який виявляється передусім у конституційному визначенні обов'язків держави. Така відповідальність не зводиться лише до політичної чи моральної відповідальності публічної влади перед суспільством, а має певні ознаки юридичної відповідальності держави за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків. Зокрема, ст. 152 Конституції України зобов'язує державу відшкодувати матеріальну чи моральну шкоду, завдану фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними [12].

Положення Конституції України прямо не передбачають можливості застосування цивільно-правової відповідальності до суб'єктів публічного права.

Цивільно-правовий спосіб захисту у вигляді відшкодування збитків, якщо орган державної влади або створювані ним юридичні особи публічного права беруть участь в інвестиційних відносинах як суб'єкти приватного права, має особливості щодо застосування звернення на майно порушника, заснованого на державній власності. Правовий статус органів державної влади характеризується наявністю у них адміністративно-розпорядчої компетенції. Юридичні особи публічного і приватного права, створювані органами державної влади, є самостійними учасниками інвестиційних відносин. Однак такий самий статус – приватних суб'єктів – матимуть також органи державної влади, якщо вони є учасниками цивільного обороту.

Як до перших, так і до других може бути застосований спосіб захисту у вигляді відшкодування збитків, але межі та порядок відшкодування збитків можуть мати особливості порівняно із застосуванням зазначеного способу захисту стосовно юридичних осіб, заснованих на приватній власності.

Органи держави та створювані ними юридичні особи володіють відокремленим май-

ном, необхідним для виконання покладених на них функцій і виконання статутних завдань в інвестиційній сфері будівництва. У процесі діяльності можуть бути порушені суб'єктивні цивільні права та інтереси інших учасників інвестиційної діяльності. Збитки, завдані діями, бездіяльністю чи рішеннями державного органу інвестиційним правам та інтересам суб'єкта таких відносин, відшкодовуються з державного бюджету. Проте державний орган не може припинити свою діяльність шляхом застосування до нього процедури банкрутства.

Інша ситуація з юридичними особами публічного і приватного права, які створені державою в особі своїх органів і функціонують у господарському обороті. Держава набуває і здійснює цивільні права й обов'язки через органи державної влади у межах їхньої компетенції, встановленої законом. Держава відповідає за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернуто стягнення. Натомість держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади не відповідають за зобов'язаннями створених ними юридичних осіб, крім випадків, установлених законом, а останні не відповідають за зобов'язаннями відповідно перелічених суб'єктів.

Водночас держава як суверен може вносити зміни до законодавства, встановлюючи обмеження щодо відшкодування збитків шляхом звернення на її майно, яке використовується з інвестиційною чи підприємницькою діяльністю. Так, Законом України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» [13] встановлено мораторій на застосування примусової реалізації майна державних підприємств і господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25%, до вдосконалення визначеного законами України механізму примусової реалізації майна.

Статус учасника інвестиційних відносин визначається обсягом прав та обов'язків, у т. ч. шляхом можливості бути суб'єктом само-

стійної цивільної відповідальності за завдані збитки. Правове становище юридичних осіб, створених державою, в контексті відшкодування збитків не повинне відрізнятися від статусу інших суб'єктів приватного права. Якщо наслідком порушення суб'єктивних прав та інтересів учасника інвестиційних відносин у будівництві будуть збитки в розумінні дефініції ст. 22 ЦК України, вони повинні відшкодовуватися на загальних підставах.

Держава може бути безпосереднім учасником цивільних відносин лише у випадках, прямо передбачених законом. Так, відповідно до норм ЦК України держава є суб'єктом цивільних правовідносин у разі створення юридичних осіб публічного права. У випадках участі держави в цивільних правовідносинах повинні бути дотримані загальні засади цивільного права і насамперед вимоги юридичної рівності з іншими суб'єктами цивільного права. Встановлюючи правила поведінки суб'єктів цивільних відносин, держава як їх учасник повинна сама їх дотримуватися. Такий підхід повинен бути визначальним у разі порушення цивільних прав та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин і застосування заходів юридичної відповідальності [14, с. 156].

Висновки. В інвестиційному процесі будівництва органи держави та місцевого самоврядування можуть брати участь як суб'єкти приватного та публічного права. Останнє пов'язується з наданням дозвільних документів, вирішенням питань про відвід земельних ділянок, затвердженням складу державної приймальної комісії, містобудівної документації тощо. У приватних відносинах державні органи й органи місцевого самоврядування функціонують на властивих цивільному праву засадах юридичної рівності з іншими суб'єктами цивільних відносин.

В інвестиційній сфері будівництва державні органи здійснюють регуляторну діяльність, приймаючи розпорядчі акти, які є підставами для виникнення, зміни чи припинення цивільних прав та обов'язків в учасників інвестиційного процесу. Під правопорушенням у

сфері регуляторної політики державних органів потрібно розуміти дії чи бездіяльність, рішення, що призвели до негативних майнових наслідків та / або неможливості реалізації суб'єктивних цивільних прав суб'єктом інвестиційної діяльності в будівництві. У разі порушення прав та інтересів учасників інвестиційних відносин рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування визнаються незаконними. Як наслідок, відновлюється правовий статус суб'єкта інвестиційної діяльності.

Анотація

Стаття присвячена участі держави в інвестиційних відносинах будівництва. Зазначається, що правові відносини в інвестиційній сфері є складними за своєю структурою, адже охоплюють як приватно-, так і публічноправові засади. Якщо безпосередніми учасниками цих відносин є рівноправні суб'єкти, то їх взаємини регулюються нормами цивільного права. Держава може брати участь у таких відносинах як рівноправний учасник, будучи стороною цивільного зобов'язання, а також активно впливати на ці зв'язки з погляду виконання адміністративно-розпорядчих функцій.

Автор обґрунтовує, що визнання незаконними відповідних рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади є способом захисту, який припиняє порушення. Водночас він може поєднуватися з компенсаційно-відновлювальними способами, а саме відшкодуванням збитків та іншими способами відшкодування майнової шкоди, а також моральної (немайнової) шкоди.

У статті автор аналізує сучасний стан реформування містобудівної галузі, в якій саме держава уповноважена встановлювати правила поведінки учасників інвестиційних відносин. Значну увагу автор приділяє важливості балансу приватних і публічних інтересів у сфері як державного регулювання відповідних відносин, так і застосування заходів цивільної відповідальності. На підставі аналізу судових рішень, у т. ч. практики Європейського суду з прав людини, звертає увагу на необхідність урахування при виникненні спорів принципу належного урядування.

Автор підтримує позицію тих науковців, які вважають, що усі учасники цивільних відносин (у т. ч. суб'єкти, створені державою) повинні мати однаковий рівень відповідальності за порушення цивільно-правових зобов'язань. Водночас акцентовано увагу на тому, що держава може вживати законодавчих заходів, спрямованих на уникнення відповідальності за вчинені порушення.

У зв'язку з цим виникає ситуація, коли, попри задекларовану рівність учасників цивільного обороту в інвестиційній сфері, держава та створені нею суб'єкти отримують переваги у сфері застосування до них окремих форм цивільно-правової відповідальності.

Ключові слова: цивільно-правові відносини, правосуб'єктність держави, цивільна відповідальність, юридичні особи публічного права.

При вирішенні спорів в інвестиційній сфері будівництва, що виникають внаслідок порушення органами державної влади чи місцевого самоврядування прав учасників інвестиційної діяльності, значну увагу потрібно приділяти не лише самому факту вчинення такого порушення, а й аналізу поведінки держави в контексті дотримання принципу «належного урядування». Зазначене дозволить стимулювати відповідні органи до більш ефективної роботи, з одного боку, а з іншого – підвищити рівень захисту учасників приватних відносин у галузі інвестування.

Rym T.Ya. Private and public-law bases of state participation in investment relations of the construction

Summary

The article is devoted to the participation of the state in investment relations of construction. It is noted that legal ties in the investment sphere are complex in their structure, as they cover both private and public legal principles. If the direct participants in this relationship are equal subjects, then their relationship is governed by civil law. The state can participate in such relations as an equal participant, being a party to a civil obligation, and actively influencing these relations in terms of administrative functions.

The author substantiates that recognizing relevant decisions, actions, or omissions of public authorities as illegal is a way of protection that stops the violation. Simultaneously, it can be combined with compensatory and remedial methods, namely compensation for damages and other forms of compensation for property damage and moral (non-property) damage.

In the article, the author analyzes the current state of reforming the urban planning industry. The country is authorized to establish rules of conduct for participants in investment relations. The author pays considerable attention to the importance of the balance of private and public interests in the field of both state regulation of relevant ties and the application of civil liability measures. Based on the analysis of court decisions, including the case-law of the European Court of Human Rights, draws attention to the need to take into account the principle of good governance in disputes.

The author supports those scholars who believe that all participants in civil relations (including entities created by the state) should have the same level of responsibility for the breach of civil law obligations. Simultaneously, the author emphasizes that the state can take legislative measures to avoid liability for violations.

In this regard, there is a situation when, despite the declared equality of participants in civil turnover in the investment sphere, the state and the entities created by it receive benefits in applying certain forms of civil liability.

Key words: civil law relations, legal personality of the state, civil liability, legal entities of public law.

Список використаних джерел:

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення 23.03.2020).
2. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення 23.03.2020).
3. Чесний будівельний бізнес дочекався: ДАБІ ліквідовано. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 49 (6663). URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/chesnij-budivelnij-biznes-dochekavsya-dabi-likvido/> (дата звернення: 23.03.2020).
4. Про ліквідацію Державної архітектурно-будівельної інспекції та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 р. № 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/218-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.06.2020).
5. Про оптимізацію органів державного архітектурного контролю та нагляду : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 р. № 219. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-optimizaciyu-organiv-derzhavnogo-arhitekturno-budivelnogo-kontrolyu-ta-naglyadu-219130320> (дата звернення 23.03.2020).

6. Башкіров О. Передаватимемо повноваження на місця, щоб учасники будівельної галузі могли отримати якісні адмінпослуги. *Урядовий кур'єр*. 2020. 22 липня (№ 139). URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/oleksij-bashkirov-peredavatimemo-povnovazhennya-na/> (дата звернення: 10.08.2020).
7. Рішення Господарського суду Львівської області від 08 лютого 2017 р. № 914/2746/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/64654766> (дата звернення: 04.06.2020).
8. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю : постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2011 р. № 553. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.06.2020).
9. Хапко Ю. Реформа архітектурно-будівельного контролю: контрольований хаос чи початок її кінця? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/28/665594/> (дата звернення 12.10.2020).
10. Пленюк М.Д. Самочинне будівництво у практиці Європейського суду з прав людини та України: баланс інтересів і принцип пропорційності. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доповідей учасників наук.-практ. конф., присв. світлій пам'яті О.А. Пушкіна, м. Харків, 28 травня 2019 р. Харків, 2019. С. 63–65.
11. *Rysovskyy v. Ukraine*, № 29979/04, § 70–71, 20 October 2011. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-107088%22%5D%7D> (дата звернення: 12.10.2020).
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України, ч. 1, 3 ст. 2, ч. 1 ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30 травня 2001 р. у справі № 1-22/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01#Text> (дата звернення: 01.03.2020).
13. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна: Закон України від 29 листопада 2001 р. № 2864-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2864-14#Text> (дата звернення 23.03.2020).
14. Коссак В.М. Правосуб'єктність державних органів і створюваних ними юридичних осіб у механізмі регулювання цивільної відповідальності. *Право України*. 2019. № 1. С. 154–166.